

IEDZĪVOTĀJU MIGRĀCIJU RAKSTUROJOŠIE RĀDĪTĀJI UN TENDENCES

INDICATORS AND TRENDS CHARACTERIZING POPULATION MIGRATION

Kristīne Sudnika

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, kristinesudnika@inbox.lv, Rēzekne, Latvija

Zinātniskā vadītāja Dr.oec. **Iveta Mietule**

Abstract. *Based on the fact that several hundred thousand Latvian citizens have chosen another country as their independent residence and do not want to re-emigrate. Migration is one of the most pressing problems of the Latvian economy. Migration is, by its definition, the movement of people of working age between different territories, both in the short and long term. Within the framework of the study, the hypothesis put forward, that in the analysed period the decrease of the population as a result of migration shows positive tendencies, which was partially confirmed.*

Keywords: labor, migration, population, re-migration.

Ievads

Pētījuma aktualitāte: ir saistīta ar to, ka pēdējo gadu laikā aktuāla un nopietna problēma Latvijā ir iedzīvotāju skaita samazināšanās, ko galvenokārt sekmēja emigrējošo iedzīvotāju skaita pieaugums, desmit gadu periodā (2010.-2019.gadā) kopumā no Latvijas emigrēja 225 517 iedzīvotāji. Iedzīvotāju skaita samazināšanās uzliek papildus slogu ne tikai uz valdību, bet arī uz uzņēmumiem un tiem iedzīvotājiem, kuri ir palikuši valstī.

Pētījuma objekts: iedzīvotāju skaita samazināšanās.

Pētījuma priekšmets: migrācijas rādītāji.

Pētījuma mērķis: izpētīt Latvijas iedzīvotāju migrāciju raksturojošos rādītājus un tendences.

Pētījuma uzdevumi:

- 1) izpētīt jēdziena “migrācija” būtību un saturu;
- 2) apkopot migrāciju raksturojošos rādītājus;
- 3) analizēt iedzīvotāju migrāciju raksturojošos rādītājus un tendences.

Hipotēze: analizējamajā periodā iedzīvotāju skaita samazinājums migrācijas rezultātā uzrāda pozitīvas tendences.

Pētījuma laika periods: no 2010. gada līdz 2019.gadam.

Pētīšanas metodes: loģiski-konstruktīvā metode, zinātniskās indukcijas metode, sintēzes metode un analīzes metode.

Jēdziena “migrācija” būtība un saturs

Migrācija tika definēta, kā personu vai personu grupu pārvietošanās, kas tiek īstenota no vienas vietas uz otru, gan šķērsojot valsts robežu, gan pārvietojoties valsts iekšienē. Migrācija ir iedzīvotāju kustība, kura raksturo un aptver jebkāda veida cilvēku pārvietošanos, neatkarīgi no tās ilguma, cēloņiem un sastāva, t.i., ietver bēgļus, pārvietotās personas, ekonomiskos migrantus (*Labklājības ministrija, 2019*).

Darbspēka migrācija ir pārrobežu pārvietošanās darba meklējumos ārvalstīs. Darbspēka migrācija tiek apzīmēts kā veids, ar kura palīdzību tiek veikta ienākumu pārdale un dzīves līmeņa izlīdzināšana starp valstīm un reģioniem, nevis nodrošina dzīves līmeņa un dzīves kvalitātes pieaugumu saņēmējvalstī (*Arbidāne, Markeviča, 2016*).

Darbspēks ir vērtīgs resurss visai tautai un valstij, emigrācija ne tikai var ietekmēt, bet uz doto

brīdi arī ietekmē valsti daudzos veidos un viens no tiem ir tas, ka emigrācija ietekmē valsts konkurētspēju (Sile, 2015).

Mūsdienās migrācija ir viens no lielākajiem fenomeniem un tas noved pie vairākās sociālajām pārmaiņām. Pirmām kārtām tiek izveidota sabiedrība, kas ir vairāk neviendabīga gan no kultūras, gan no politiskās piederības puses (Permoser, 2017).

Jauniešu vidū emigrēšanas iemesls ir to mērķis uzlabot savu pašreizējo personīgo un finansiālo stāvokli ilgtermiņā. Jaunieši, dodoties uz ārzemēm, vēlas iegūt vairāk darba pieredzes, strādājot ārzemēs, lai nodrošinātu sev lielākas izaugsmes iespējas (Van Mol, 201.).

Iedzīvotāju lēmumu, doties uz ārzemēm, ietekmē tādi iemesli kā zemi ienākumi, sarežģījumi gan personiskajā, gan profesionālajā dzīvē, slikti darba apstākļi, iespēju trūkums, vāji atbalsta tīkli visos līmeņos, kā arī šaubas par to vai valstī uzlabosies dzīves kvalitāte (Baranceva, 2007).

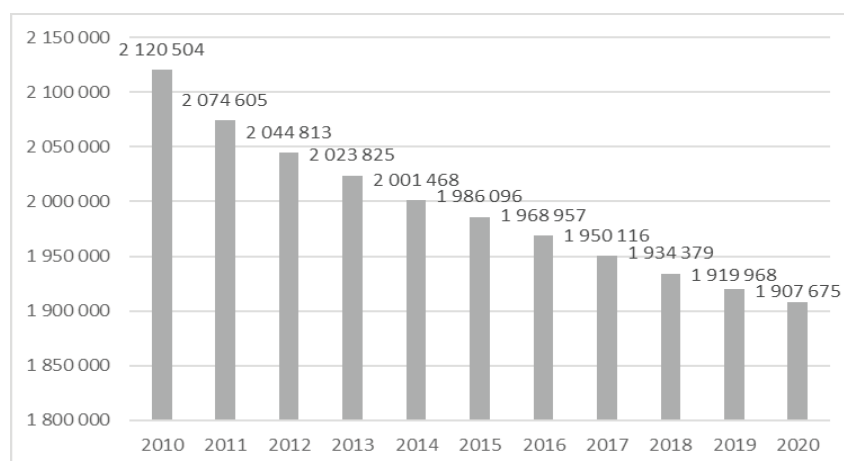
Ir jāatzīmē, ka ilgtermiņa emigrācijas laikā emigrē augsti izglītoti speciālisti, tomēr brīdī, kad tie atgriežas Latvijā, šādiem migrantiem ir iespēja izmantot iegūtās zināšanas un pieredzi, lai sekmētu Latvijas ekonomikas potenciāla izaugsmi (Krasnopjorovs, Rutkovska, 2010). Ilgtspējīga emigrantu atgriešanās, kas ir valsts politikas mērķis varētu tikt sekmēta ar remigrāciju (Kuschminder, 2017).

Katras valsts nacionālās darbības rezultātus ietekmē iekļaušanās starptautiskajā tirgū. Katrā konkurētspējas līmenī (darbinieku, uzņēmumu, nozares un nacionālās tautsaimniecības līmenī) ir izcelti dažādi pasākumi, tās uzlabošanai. Šie pasākumi atšķiras, bet rezultātā tiek noteikti pašreizējie un nākotnes ekonomiskie panākumi un labklājības pieaugumi atsevišķām nozarēm vai arī valstī (Višķers, Volkova, 2017). Uzņēmumi, kuri nodarbina kvalificētu darbaspēku, sevišķi vadošajos amatos, piemīt labāka vadības prakse un augstāka darba produktivitāte (Bender et al., 2016).

Darba autore uzskata, ka migrāciju var izskaidrot ar vārdu “pārvietošanās”, tā var būt pārvietošanās vienas vai vairāku teritoriju ietvaros, tā var būt ilgtermiņa vai īstermiņa pārvietošanās, tā var būt brīvprātīgā vai piespiedu pārvietošanās. Līdz ar to, migrācijas galvenā iezīme tā ir kustība, kura darbaspēka migrācijas gadījumā ir kustība uz citu teritoriju ar mērķi uzsākt darba attiecības ārzemēs.

Iedzīvotāju migrācijas tendences

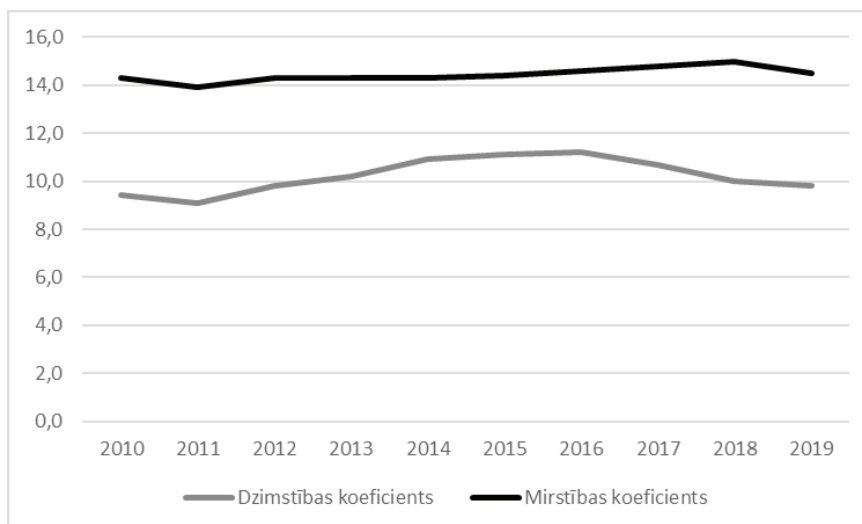
Darba autore izveidoja 1.attēlu, kurā ir atspoguļotas Latvijas iedzīvotāju skaita izmaiņas 2010. - 2020.gados.

1.attēls. Latvijas iedzīvotāju skaita izmaiņas 2010.-2020.gados
(Centrālā statistikas pārvalde, 2021)

Pēc 1.attēlā atspoguļotās informācijas var secināt, ka laika periodā no 2010.gada līdz 2020. gadam, Latvijas iedzīvotāju skaits samazinājās no 2 120 504 (2010.gadā) līdz 1 907 675 (2020.gadā) par 212 829 iedzīvotājiem jeb -10%. Latvijas iedzīvotāju skaita samazinājuma temps vienmērīgi sarūk.

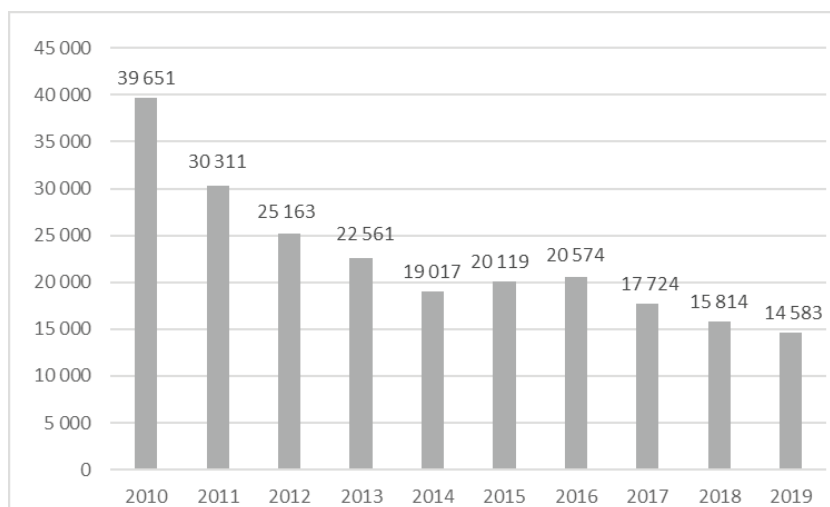
Iedzīvotāju dabiskais pieaugums rodas tad, kad dzimstība pārsniedz mirstību. Valsts iedzīvotāju skaita pieaugums ir atkarīgs no dabiskā pieauguma un migrācijas. Lai novērtētu dzīvotāju dabisko pieaugumu, kuru ietekmē dzimstības un mirstības koeficienti, darba autore izveidoja 2.attēlu.

2.attēls. Latvijas dzimstības un mirstības koeficienti 2010.-2019.gados
(Centrālā statistikas pārvalde, 2021)

Pēc 2.attēlā atspoguļotās informācijas var secināt, ka Latvijā mirstība pārsniedz dzimstību. Paaugstinoties mirstības rādītājiem, vienlaicīgi pazeminoties dzimstībai – daudzās Eiropas pārejas ekonomikas valstīs, ieskaitot Latviju, notiek iedzīvotāju skaita dabiskā samazināšanās, tas nozīmē, ka tiek zaudēti darbaspējas vecuma iedzīvotāji. Ja cilvēku skaits samazināsies katru gadu, tautsaimniecība arī attīstīsies daudz lēnāk, turklāt saruks ārvalstu investīciju plūsma.

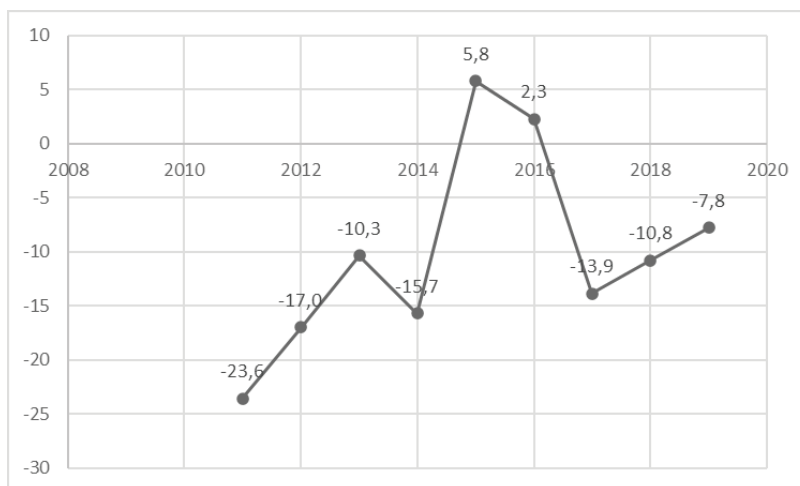
Lai novērtētu Latvijas iedzīvotāju migrācijas tendences, darba autore ir izveidojusi 3.attēlu, par laika posmu no 2010.gada līdz 2019.gadam.

3.attēls. Latvijas iedzīvotāju migrācija 2010.-2019.gados
(Centrālā statistikas pārvalde, 2021)

Pēc 3.attēlā redzamās informācijas, darba autore secina, ka laika periodā no 2010.gada līdz 2019. gadam emigrējošo Latvijas iedzīvotāju skaita izmaiņas nav vienmērīgas. Sākot ar 2010.gadu emigrējošo Latvijas iedzīvotāju skaits samazinājās līdz 2014.gadam par 20 634 iedzīvotājiem jeb 52%. 2015. un 2016.gadā emigrējošo Latvijas iedzīvotāju skaits pieauga par 1557 iedzīvotājiem jeb 8,19% un tad vienmērīgi samazinājās. 2019.gadā tika fiksēts, ka 14 583 Latvijas iedzīvotāju emigrēja uz citām valstīm.

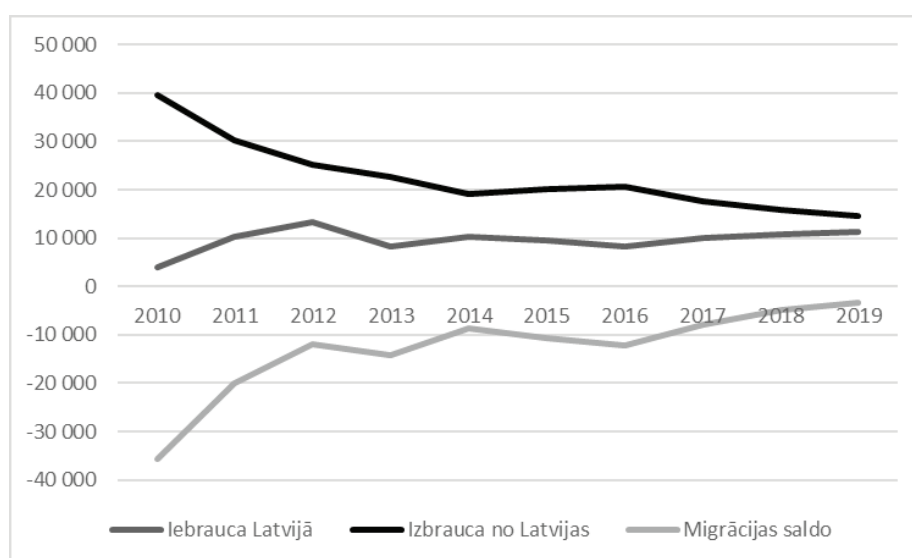
Lai novērtētu Latvijas iedzīvotāju migrācijas tendences, kurā ir attēloti emigrācijas rādītāji, darba autore ir izveidojusi 4.attēlu par laika posmu no 2010.gada līdz 2019.gadam.

4.attēls. Latvijas emigrācijas rādītāji 2010.-2019.gados, %
(Centrālā statistikas pārvalde, 2021)

Hipotēze daļēji apstiprinās, kopš 2016.gada ir vērojama tendence, ka migrācija samazinās. Emigrācijas rādītāji kopš 2016.gada (13,9%) līdz 2019.gadam (7,8%) ir samazinājušies par 6,1%. Emigrācija 2019.gadā, attiecībā pret 2018.gadu, ir samazinājusies līdz 7,8%. Ir vērojama pozitīva tendence, kas norāda uz to, ka emigrantu skaits samazinās.

Autore izveidoja 5.attēlu, kurā ir atspoguļotas migrācijas, imigrācijas un migrācijas saldo 2010.-2019.gados.

5.attēls. Starptautiskā ilgtermiņa migrācija Latvijā 2010.-2019.gados
(Centrālā statistikas pārvalde, 2021)

Statistikas dati liecina par to, ka emigrējušo iedzīvotāju skaits sākot ar 2016. gadu pakāpeniski samazinās, bet arī imigrējušo skaits no 2016. gada pakāpeniski palielinās. Tendence ir saskatāma, pēc prognozēm 2020-2021. gadā, emigrējušo - imigrējušo līnijas krustosies un migrācijas saldo būs vismaz nulle. Tas nozīmē, ka pakāpeniski uzlabojas darba apstākļu raksturojošie rādītāji (darba samaksa, darba apstākļi).

Secinājumi

1. Pētījuma rezultātā hipotēze daļēji apstiprinājās, pētot statistikas rādītājus, migrācija samazinās. Attiecīgi no 2016.gada līdz 2019.gadam tā ir samazinājusies par 6,1%. Kas norāda uz pozitīvu tendenci emigrācijai samazinoties.
2. Migrāciju var izskaidrot ar vārdu “pārvietošanās”, tā var būt pārvietošanās vienas vai vairāku teritoriju ietvaros, tā var būt ilgtermiņa vai īstermiņa pārvietošanās, tā var būt brīvprātīgā vai piespiedu pārvietošanās. Līdz ar to, migrācijas galvenā iezīme tā ir kustība, kura darbaspēka migrācijas gadījumā ir kustība uz citu teritoriju ar mērķi uzsākt darba attiecības ārzemēs.
3. Pieņemot lēmumu par dzīvesvietas maiņu, cilvēki galvenokārt vadās pēc to personīgajām vajadzībām un vērtībām, kuras vēlas apmierināt, izmantojot citās valstīs esošās iespējas. Līdz ar to galvenā motivācija ir pozitīvas izmaiņas, ne tikai materiālā, bet arī garīgā līmenī. Migrāciju izraisa sociālie cēloņi, piemēram, dzīvesveida maiņa, izglītība un ekonomiskie cēloņi, ka ienākumu palielināšana, dzīves apstākļu uzlabošana u.c.
4. Darbaspēka trūkums ir viens no tiem faktoriem, kas var būtiski samazināt valsts tautsaimniecības attīstību, jo iegūstot kvalifikāciju valsts izglītības iestādēs iedzīvotāji migrē uz citām Eiropas Savienības dalībvalstīm, tādejādi iespējams radot attiecīgās nozares deficītu.
5. Emigrācijas negatīvs aspekts Latvijas darba tirgū, ka darbaspēks strauji noveco. To veicina ļoti zema dzimstība, ka arī izraisa nelabvēlīgas izmaiņas iedzīvotāju vecuma struktūrā. Savukārt pieaug gados veco iedzīvotāju skaits.
6. Statistikas dati liecina par to, ka emigrējušo iedzīvotāju skaits pakāpeniski samazinās, bet arī imigrējušo skaits pakāpeniski palielinās, kas nozīmē, ka pakāpeniski uzlabojas darba apstākļu raksturojošie rādītāji (darba samaksa, darba apstākļi).

Izmantotie avoti un literatūra

1. Arbidāne, I., Markeviča, L. (2016). Impact of Labour Force Migration on Latvia's Economy. *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej*, 18 (3), 69-78. <https://doi.org/10.23856/1808>
2. Baranceva, B. (2007). Latvijas aktīvā darbaspēka aizplūdes problēma, tās iemesli un iespējamie risinājumi. *Zinātne un Tehnoloģija – Solis Nākotnē*, 2 (2), 23-26. Retrieved 21.01.2021 from http://www.tsi.lv/sites/default/files/editor/science/Research_journals/Res_Tech/2007/V2/4.pdf
3. Bender, S., Bloom, N., Card, N., Van Reenen, J., Wolter, S. (2016). Management Practices, Workforce Selection and Productivity. *Journal of Labour Economics*, 36 (S1), 371-409. Retrieved 02.01.2021 from <https://www.nber.org/papers/w22101.pdf>
4. Centrālā statistikas pārvalde (2021). *Iedzīvotāji*. <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji>, sk. 02.04.2021.
5. Krasnopjorovs, O., Rutkovska, A. (30.03.2010). *Migrācija - izaicinājumi un iespējas*. <https://www.makroekonomika.lv/migracija-izaicinajumi-un-iespejas>, sk. 02.01.2021.
6. Kuschminder, K. (2017). Interrogating the Relationship Between Remigration and Sustainable Return. *International Migration*, 55 (6), 107-121. <https://doi.org/10.1111/imig.12378>
7. Labklājības ministrija (2019). *Termini*. http://www.lm.gov.lv/upload/darba_tirgus/darba_tirgus/darba_tirgus_termini.pdf, sk. 22.12.2019.
8. Permoser, J. M. (2017). Redefining Membership: Restrictive Rights and Categorisation in European Union Migration Policy. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43 (15), 2536-2555. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1301202>
9. Sile, L. (2015). The Influence of Latvian Labour Emigration Abroad on Latvia's Competitiveness. *Business Economics of Tourism*. Retrieved 02.01.2021 from <https://core.ac.uk/download/pdf/38132064.pdf>
10. Van Mol, C. (2016). Migration Aspirations of European Youth in Times of Crisis. *Journal of Youth Studies*, 19 (10), 1303-1320. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1166192>
11. Višķers, Ē., Volkova, J. (2017). The Research of the Global Competitiveness Changes of the Baltic States. *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej*, 20 (1), 105-113. <https://doi.org/10.23856/2012>

Summary

During the research the essence and content of the term “migration” was clarified, the author believes that migration can be explained by the word “movement”, it can be movement within one or more territories, it can be long-term or short-term movement, it can be voluntary or forced. Consequently, the main feature of migration is the movement, which in the case of labor migration is a movement to another territory with the aim of starting an employment relationship abroad.

Indicators and trends characterizing population migration were summarized and analysed, where it was concluded that in the time period from 2010 to 2020, the rate of population decline in Latvia is steadily declining. Also in Latvia, mortality exceeds birth rate. As mortality rates rise and birth rates fall, many European transition economies, including Latvia, experience a natural decline in their populations, which means that people of working age are decreasing.

Data on international long-term migration was analysed, as a result of which it was found that the number of emigrants gradually decreases from 2016, but the number of immigrants also gradually increases from 2016. The trend is visible - according to forecasts for 2020-2021 the emigrant-immigrant lines will intersect and the migration balance will be at least zero. This means that the indicators characterizing working conditions (wages, working conditions) are gradually improving.

During the development of the study, it was found that labor migration is the movement of people of working age to another country with the aim of improving their current standard of living. It was also found that the population of Latvia has decreased over the last ten years, which has a significant impact not only on the Latvian labor market, but also on the economy as a whole.

The hypothesis put forward during the study was partially confirmed, namely that in the analysed period the decrease of the population as a result of migration shows positive tendencies.